

Autoři článku, zabývající se problematikou příplatku za bydlení, který byl zřejmě výsledkem studentské odborné práce, Bohuslav Pernica a Petra Müllerová (VR 1/2005) se pokusili zhodnotit příspěvek na bydlení z hlediska jeho spravedlnosti. S hodnocením „spravedlnosti“ to je ale ošidné, vždy je těžké být objektivní. Nepřekvapuje proto, že závěry autorů jsou problematické.

Docházejí totiž k závěru, že „způsob poskytování přídatku na bydlení naboural spravedlnost a efektivnost soustavy zaměstnaneckých požitků“. A v závěru svého článku ještě dodávají, že „snižuje efektivnost odměny za vykonanou práci“. Autoři se domnívají, že „tento nedostatek musí být odstraněn, nemá-li být přídatek na bydlení prokletím profesionální armády“.

Armáda vojákovi z povolání určuje místo výkonu služby (v posledních letech se sice v A-reportu objevují inzeráty, kterými si vojáci z povolání sami hledají možnosti svého uplatnění, tyto případy jsou však zřejmě ojedinělé a situaci v armádě necharakterizují.) Z toho vyplývá povinnost armády zajistit svým příslušníkům ubytování. Dříve se tak dělo přidělováním bytů, které více či méně měly služební charakter a armáda je svým příslušníkům přidělovala.

Již v minulém režimu s tím měla armáda problémy. Vojáci odcházející do zálohy tyto byty opouštěli pouze výjimečně, armáda musela přebírat další byty z nové výstavby. Počet bytů spravovaných armádou rostl a přesto bytů bylo stále málo. I tehdy vojáci z povolání bydleli často dlouhé měsíce odloučení od svých rodin.

Po změně politických poměrů bylo zřejmé, že tímto způsobem již není možné pokračovat. Povinnost řešit své otázky bydlení přešla na jednotlivé příslušníky armády, kteří se tím ale dostávali do rozdílných postavení. Někteří bydleli v komunálních, ale i soukromých domech s regulovaným nájemným, jiní si obstarali byt s tržním nájemným, někteří si koupili s použitím hypotekárních půjček družstevní byt nebo byt v osobním vlastnictví, někteří si dokonce pořídili rodinné domky. Finanční nároky na bydlení se začaly u jednotlivých skupin vojáků značně lišit.

Řešením se v této situaci stal **příspěvek na bydlení**, který byl i s porozuměním politických sil přijat. Cílem nebylo zřejmě nic více, ale také nic méně, než reagovat na rozdíly finančních nákladů při řešení bytových problémů.

Příspěvek na bydlení nemá mít nic společného s odměňováním vojáků, nemůže žádným způsobem souviset s úrovní výkonu služby, s funkcí či hodností. Jenom z hlediska jeho působení na co největší rovnost podmínek vojáků při řešení svého bydlení může být hodnocena jeho spravedlnost. Také jenom z tohoto hlediska mohou být zvažovány jeho případné změny, které by ještě více umožnily plnit úkoly pro které jeho instituce vznikla. Používání jiných hledisek při posuzování jeho spravedlnosti by bylo zcestné.

Příspěvek na bydlení by měl být ve výši rozdílu mezi místním regulovaným nájemným a skutečným nájemným, které příslušník armády platí. Není proto vhodné, aby příplatek byl stanoven paušálně, ale měl by odpovídat konkrétním podmínkám. Měl by se vyplácet na základě žádosti po uzavření nájemní smlouvy. Při jeho paušální výši může někdo dostávat příspěvek zbytečně vysoký, zatímco v jiném případě nemusí dosahovat výše skutečných nákladů. Je však

nutno respektovat poněkud odlišnou situaci u majitelů bytů a majitelů rodinných domků. Tam je zřejmě nejvhodnější výplata v paušální výši podle velikosti obce.

V příštích letech je možné očekávat postupné omezování regulace nájemného. V důsledku toho poroste nájemné v bytech s dosud regulovaným nájemným a pravděpodobně dojde ke snižování nájemného tržního. V případě, že nebude příplatek vyplácen v paušální výši, bude se výplata příplatku vyvíjet podle skutečných potřeb. Po skončení regulace nájemného skončí potřeba výplaty přídatku na bydlení. Samozřejmě k růstu nájemného bude docházet v relaci k růstu platů v příštích letech.

Zpochybňování příplatku na bydlení je třeba odmítnout. Nedostatkem článku obou autorů je, že přes důsledné jeho odsuzování nenavrhují žádné řešení. Každé zkvalitňování jeho výplaty i z hlediska jeho spravedlnosti, kterou autoři zpochybňují, je třeba přivítat.

Autoři, ačkoliv se věnují především problémům příplatku na bydlení, zasahují při svých úvahách i k některým problémům odměňování všeobecně. Domnívám se, že odměňování vojáků z povolání má řadu nedostatků.

1. Platový systém vojáků z povolání koresponduje s platovým systémem v jiných rezortech státní správy a nerespektuje specifické podmínky armády. Především samotný systém platových tříd, nejen v původním jejich počtu, ale i po jejich rozšíření, neodpovídá podmínkám armády. Nejvhodnější platovou stupnicí pro armádu je stupnice podle hodnot. Je dokonce lepší stupnicí než stupnice podle funkcí. V současné době, kdy hodnota koreluje s funkcí, nic nebrání tomu, aby hodnotní stupnice byla zároveň stupnicí platovou. Vzhledem k tomu, že pravděpodobně je třeba odlišit náročnost některých druhů činností je možno zavést dvě či tři stupnice.
2. Systém odměňování znepřehledňuje různé příplatky. Před časem propustil ministr Tvrdík jednoho generála, který si svůj poslední měsíční plat pomocí různých příplatků zvýšil ze 40 tisíc na 80 tisíc. Takové možnosti by příplatky zásadně neměly mít. Správný motivační vliv může mít platový systém, kde asi 80 % hrubého platu tvoří základní plat. Některé příplatky jsou zbytečné nebo dokonce nedůstojné. Není vhodné, aby důstojník dostával jakési příplatky za přesčasovou práci nebo za pohotovost. Domnívám se, že mimo základní plat by mohl být vyplácen výkonnostní příplatek, ale ani ten není nutný. Je však výhodný pro zvyšování platů bez změny tarifní stupnice. Umožňuje, aby platová stupnice základních platů mohla být měněna v delších několikaletých intervalech. Naprosto nevhodný je příplatek za nepovolené podnikání. Mělo by být samozřejmostí, že voják z povolání nemá kromě publikační činnosti žádnou jinou výdělečnou činnost. Zrušením příplatků, v jiných oborech státní správy obvyklých, by mělo dojít ke zvýšení základních platů. Voják z povolání by neměl být ve svých příjmech závislý na nejistých příplatcích. Jeho sociální jistota musí být založena na zaručeném platu.
3. Dojde-li k zavedení stupnice podle hodnot při zrušení většiny příplatků, musí se odměňování v armádě osvobodit od závislosti na systému odměňování v jiných oblastech státní správy i ve výši základních platů. Tak jako mají svůj platový systém soudci a státní zástupci musí ho mít armáda. Postupně je ale třeba provádět takové změny, aby byla vytvořena správná relace mezi odměňováním v jednotlivých rezortech státní správy. Výše platů odpovídající společenskému významu práce a zároveň odpovídající ekonomickým možnostem státu je v současné době v justici. Platy vojáků z povolání v relaci k těmto platům nejsou, stejně jako například platy vysokoškolských pedagogů. Urychlené řešení neexistuje. Zlepšení je však možné dosáhnout, když v několika příštích letech platy v armádě porostou rychleji než platy v justici.